

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

©2018 РОМАШКО О. М., РОШКО Ю. Д.

УДК 336.64

Ромашко О. М., Рошко Ю. Д. Практичні аспекти оцінювання фінансового потенціалу підприємства

Метою статті є обґрунтування та апробація на прикладі газотранспортного підприємства методичного підходу до оцінювання рівня фінансового потенціалу. Розглянуто декілька підходів до оцінки фінансового потенціалу: на основі комплексного аналізу показників фінансового стану підприємства без приведення до єдиного показника; за допомогою єдиного інтегрального показника; шляхом визначення бальної оцінки системи показників. Кожен з даних підходів оцінювання фінансового потенціалу підприємства має певні переваги та недоліки. На основі ретроспективного аналізу ПАТ «Укртрансгаз» встановлено, що підприємство має низький рівень фінансового потенціалу, тому реорганізованому на його активах ПАТ «Магістральні газопроводи» необхідно провести заходи для покращення фінансового стану підприємства, враховуючи вплив як зовнішніх, так і внутрішніх чинників.

Ключові слова: фінансовий потенціал, рівень фінансового потенціалу, оцінювання, газотранспортне підприємство.

Табл.: 4. **Бібл.:** 10.

Ромашко Олександра Михайлівна – кандидат економічних наук, асистент кафедри фінансів, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: les.rom@ukr.net

Рошко Юлія Дмитрівна – студентка, Інститут економіки та управління в нафтогазовому комплексі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76019, Україна)

E-mail: yuliaroshko14@gmail.com

УДК 336.64

UDC 336.64

Ромашко А. М., Рошко Ю. Д. Практические аспекты оценивания финансового потенциала предприятия

Целью статьи является обоснование и апробация на примере газотранспортного предприятия методического подхода к оценке уровня финансового потенциала. Рассмотрено несколько подходов к оценке финансового потенциала: на основе комплексного анализа показателей финансового состояния предприятия без приведения к единому показателю; с помощью единого интегрального показателя; путем определения балльной оценки системы показателей. Каждый из данных подходов оценки финансового потенциала предприятия имеет определенные преимущества и недостатки. На основе ретроспективного анализа ПАО «Укртрансгаз» установлено, что предприятие имеет низкий уровень финансового потенциала, поэтому реорганизованному на его активах ПАО «Магистральные газопроводы» необходимо провести меры по улучшению финансового состояния предприятия, учитывая влияние как внешних, так и внутренних факторов.

Ключевые слова: финансовый потенциал, уровень финансового потенциала, оценка, газотранспортное предприятие.

Табл.: 4. **Библ.:** 10.

Ромашко Александра Михайловна – кандидат экономических наук, ассистент кафедры финансов, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа (ул. Карпатская, 15, Ивано-Франковск, 76018, Украина)

E-mail: les.rom@ukr.net

Рошко Юлия Дмитриевна – студентка, Институт экономики и управления в нефтегазовом комплексе Ивано-Франковского национального технического университета нефти и газа (ул. Карпатская, 15, Ивано-Франковск, 76019, Украина)

E-mail: yuliaroshko14@gmail.com

Romashko O. M., Roshko Yu. D. The Practical Aspects of Assessment of the Financial Potential of Enterprise

The article is aimed at substantiation and approbation on the example of gas transportation enterprise the methodical approach to estimation of the level of financial potential. Several approaches to the assessment of financial potential are considered: on the basis of a complex analysis of indicators of financial status of enterprise without bringing to the single indicator; by means of a single integrated indicator; by determining the score of system of indicators. Each of these approaches to assess the financial potential of enterprise has certain advantages and disadvantages. On the basis of retrospective analysis of PJSC «Ukrtransgas» is determined that the enterprise has low level of financial potential, therefore the reorganized on its assets PJSC «Magistralni hazoprovody» has necessity to carry out measures on improvement of financial status of the enterprise, taking account of the influence of both external and internal factors.

Keywords: financial potential, level of financial potential, assessment, gas transportation enterprise.

Tbl.: 4. **Bibl.:** 10.

Romashko Olexandra M. – PhD (Economics), Assistant of the Department of Finance, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: les.rom@ukr.net

Roshko Yuliia D. – Student, Institute of Economics and Management in the Oil and Gas Complex of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine)

E-mail: yuliaroshko14@gmail.com

ПАТ «Укртрансгаз» – дочірня компанія НАК «Нафтогаз України», що здійснює транспортування та зберігання природного газу на території України, подачу його споживачам, транзитні поставки російського газу до країн Європи та Туреччини, а також експлуатаційне обслуговування та будівництво об'єктів газотранспортної системи. Проте 1 жовтня 2015 р. набрав чинності Закон України «Про ринок природного газу», яким було задекларовані по-

ложення, притаманні сучасному конкурентному ринку природного газу, серед яких, зокрема, відокремлення і незалежність оператора газотранспортної системи [1], що потребувало реорганізації нафтогазової компанії.

1 липня 2016 р. Кабінет Міністрів України ухвалив постанову, згідно з якою 9 листопада 2016 р. створено ПАТ «Магістральні газопроводи України», основним предметом діяльності якого є транспорту-

вання та зберігання (закачування, відбір) природного газу [2]. 14 червня 2017 р. Кабінет Міністрів України ухвалив перелік матеріальних активів газотранспортної системи та план їх передачі до ПАТ «Магістральні газопроводи України» [3]. За інформацією, яка подана на офіційному сайті ПАТ «Магістральні газопроводи», 14 лютого 2018 р. Кабінет Міністрів України передав в управління Міністерства енергетики та вугільної промисловості активи газотранспортної системи України, які знаходяться на балансі компанії ПАТ «Укртрансгаз», які в подальшому будуть передані ПАТ «Магістральні газопроводи» [4].

У зв'язку з вищезазначеним особливої актуальності набуває питання оцінювання фінансового потенціалу ПАТ «Магістральні газопроводи» на основі ретроспективного аналізу результатів діяльності ПАТ «Укртрансгаз» та з'ясування напрямів фінансового зростання.

Зарубіжними та вітчизняними науковцями розроблено ряд методичних підходів для оцінювання існуючого рівня фінансового потенціалу підприємства.

На основі аналізу літературних джерел нами встановлено, що більшість вчених пропонують здійснювати оцінку фінансового потенціалу на основі комплексного аналізу показників фінансового стану підприємства без приведення до єдиного показника. Ми поділяємо їхню думку, оскільки між фінансовим станом і рівнем фінансового потенціалу є безпосередня взаємозалежність.

В основному науковці обмежуються аналізом двох груп показників, а саме: фінансової стійкості та ліквідності. Проте деякі вчені пропонують використовувати значну кількість індикаторів. Наприклад, Толстих Т. Н. та Уланова Е. М. вважають, що при оцінці фінансового потенціалу треба враховувати 5 груп показників: оборотності, інтенсивності використання ресурсів, ліквідності, рентабельності та фінансової стійкості [5].

Бикова В. Г. і Рясинський Ю. М. розширюють цей набір аж до 9 груп показників: показники ліквідності; показники фінансової стійкості; показники ділової активності; показники рентабельності; неформальні показники інвестиційної привабливості підприємства; показники дебіторської та кредиторської заборгованостей; показники використання фінансового інструментарію; показники потенціалу персоналу на підприємстві, що займається реалізацією фінансової діяльності [6].

Інші науковці вважають, що ідентифікацію рівня потенціалу необхідно здійснювати за допомогою єдиного інтегрального показника. За Маслак О. І. при оцінці рівня фінансового потенціалу підприємства слід використовувати інтегральний показник, нормований за еталонними значеннями. Вчений пропонує визначати 6 інтегральних показників за такими блоками фінансово-економічних характеристик: стан

активів, платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, ефективність господарської діяльності, ринкова активність. Чим нижче значення невідповідності фактичних показників еталонному рівню, тим вищим є рівень використання фінансового потенціалу підприємства [7].

Наступний підхід оцінки фінансового потенціалу включає визначення бальної оцінки системи показників. Так, Стецюк П. А. запропонував рейтингування 10 показників оцінки фінансового стану, які відібрано на основі емпіричного аналізу та результатів оцінки фінансового стану підприємств агропромислового комплексу. За результатами аналізу підприємство може отримати один з чотирьох рівнів фінансового потенціалу: низький (менше 190 балів), нижче середнього (190–269 балів), середній (270–370 балів), високий (більше 370 балів) [8].

Слід відмітити, що вищенаведені методики несуть різне змістовне навантаження, і кожен з них має певні переваги та недоліки щодо застосування.

Проте, на нашу думку, з практичної точки зору методика ідентифікації рівня фінансового потенціалу повинна бути простою як при здійсненні розрахунків, тобто включати обмежену кількість індикаторів, так і при інтерпретації отриманих результатів. На наш погляд, такого методичного підходу до оцінки фінансового потенціалу підприємства дотримуються російські науковці Фомін П. А. та Старовойтов М. К. [9].

Мета статті полягає в обґрунтуванні та апробації на прикладі газотранспортного підприємства методичного підходу до оцінювання рівня фінансового потенціалу.

Опрацювання економічних наукових джерел дало нам змогу виявити, що фінансовий потенціал включає в себе сукупність фінансових ресурсів та можливостей підприємства для забезпечення підвищення ефективності діяльності, а оцінювання його рівня є необхідною умовою доцільності вкладення коштів інвесторами та кредиторами.

Фоміном П. А. та Старовойтовим М. К. запропоновано ідентифікацію фінансового потенціалу на основі експрес-аналізу основних фінансових показників, що характеризують ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість, ділову активність та ефективність діяльності (*табл. 1*).

У *табл. 2* наведено конкретні значення «зон» для кожного із запропонованих показників, які відповідають рівням фінансового потенціалу підприємства.

На думку російських учених, за високого рівня фінансового потенціалу діяльність підприємства є прибутковою, а фінансове положення – стабільне; середній рівень також характеризується прибутковою діяльністю, проте фінансова стабільність залежить від змін внутрішнього та зовнішнього середовища; низький рівень фінансового потенціалу притаманний фінансово нестабільному підприємству [9].

Формули розрахунку показників оцінки фінансового потенціалу

Назва показника	Формула для розрахунку	Економічний зміст показника
1. Коефіцієнт фінансової незалежності	Власний капітал / Валюта балансу	Показує, яку частину активів підприємства сформовано за рахунок власних коштів
2. Коефіцієнт загальної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	Показує частку поточних зобов'язань, яка може бути покрита поточними активами
3. Коефіцієнт швидкої ліквідності	Оборотні активи – Виробничі запаси / Поточні зобов'язання	Показує можливість погашення підприємством короткострокових зобов'язань у випадку його критичного стану
4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Кошти та їх еквіваленти + Поточні фінансові інвестиції) / Поточні зобов'язання	Показує, яка частина короткострокової заборгованості може бути погашена в поточний момент або найближчим часом
5. Рентабельність активів	Чистий прибуток / Валюта балансу	Показує, скільки чистого прибутку припадає на 1 грн коштів, інвестованих в активи підприємства
6. Рентабельність капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	Показує, скільки чистого прибутку припадає на 1 грн власного капіталу підприємства
7. Ефективність використання активів для виробництва продукції	Чистий дохід / Валюта балансу	Показує, скільки чистого доходу (виручки від реалізації) припадає на 1 грн коштів, інвестованих в активи підприємства
8. Частка заборгованості в загальній сумі джерел	(Поточні + Довгострокові зобов'язання) / Валюта балансу	Показує, яку частину активів підприємства сформовано за рахунок позикових (залучених) коштів довгострокового та короткострокового характеру
9. Частка вільних від зобов'язань активів, що знаходяться в мобільній формі	Оборотні активи / Валюта балансу	Показує частку вартості оборотних активів у загальній вартості майна підприємства
10. Частка накопиченого капіталу	Нерозподілений прибуток / Валюта балансу	Показує частку нерозподіленого прибутку в загальній вартості майна підприємства

Джерело: удосконалено авторами з урахуванням [9].

За допомогою вищенаведеної методики на основі фінансової звітності ПАТ «Укртрансгаз» здійснено розрахунок показників, що характеризують рівень фінансового потенціалу (табл. 3).

Так, за результатами аналізу основних фінансових показників ПАТ «Укртрансгаз» відмічено тенденцію до зростання коефіцієнта фінансової незалежності з 0,59 у 2012 р. до 0,78 у 2017 р., що свідчить про можливість підприємства подолати несприятливі ситуації щодо фінансового забезпечення господарської діяльності. Також збільшується довіра кредиторів до підприємства, оскільки воно платоспроможне та має достатню кількість власних коштів для погашення заборгованості.

Коефіцієнт загальної ліквідності, що відображає достатність ліквідних ресурсів підприємства для

погашення його поточних зобов'язань, знаходився в межах 0,95–1,83 і характеризує газотранспортне підприємство як підприємство із середнім рівнем ліквідності ресурсів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, яка кількість грошових коштів, розрахунків та інших активів припадає на 1 грн поточних зобов'язань. Тобто він обчислюється для вузкого кола поточних активів, коли з розрахунку виключили найменш ліквідну їх частину – виробничі запаси. Протягом першої половини аналізованого періоду його значення відповідало середньому рівню потенціалу, а на кінець – високому.

Досить важливим показником для оцінки фінансового потенціалу підприємства є коефіцієнт абсолютної ліквідності, який протягом аналізованого періоду на досліджуваному підприємстві знаходяться

Рейтингова оцінка фінансового потенціалу підприємства за фінансовими показниками

Показник	Рівень ФПП		
	Високий	Середній	Низький
1. Коефіцієнт фінансової незалежності	> 0,5	0,3–0,5	< 0,3
2. Коефіцієнт загальної ліквідності	> 2,0	1,0–2,0	< 1,0
3. Коефіцієнт термінової ліквідності	> 0,8	0,4–0,8	< 0,4
4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,1–0,2	< 0,1
5. Рентабельність активів	> 0,1	0,05–0,1	< 0,05
6. Рентабельність капіталу	> 0,15	0,1–0,15	< 0,1
7. Ефективність використання активів для виробництва продукції	> 1,6	1,0–1,6	< 1,0
8. Частка заборгованості в загальній сумі джерел	< 0,5	0,5–0,7	> 0,7
9. Частка вільних від зобов'язань активів, що знаходяться в мобільній формі	> 0,26	0,1–0,26	< 0,1
10. Частка накопиченого капіталу	> 0,1	0,05–0,1	< 0,05

Джерело: складено за [9].

Таблиця 3

Значення фінансових показників ПАТ «Укртрансгаз», що характеризують рівень фінансового потенціалу

Показник	Станом на кінець року					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
1. Коефіцієнт фінансової незалежності	0,59	0,49	0,45	0,79	0,79	0,78
2. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,069	0,95	1,10	1,58	1,83	1,65
3. Коефіцієнт термінової ліквідності	0,51	0,58	0,74	1,11	1,27	1,25
4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0018	0,0013	0,0024	0,0026	0,0198	0,0065
5. Рентабельність активів	0,015	-0,042	-0,024	-0,016	-0,015	-0,009
6. Рентабельність капіталу	0,027	-0,082	-0,053	-0,011	-0,017	-0,003
7. Ефективність використання активів для виробництва продукції	0,58	0,50	0,43	0,066	0,086	0,056
8. Частка заборгованості в загальній сумі джерел	0,41	0,51	0,55	0,21	0,21	0,22
9. Частка вільних від зобов'язань активів, що знаходяться в мобільній формі	0,40	0,41	0,54	0,065	0,068	0,096
10. Частка накопиченого капіталу	0,12	0,61	0,04	-0,006	-0,015	-0,027

Примітка: * – дані на 30.09.2017 р.

Джерело: розраховано за [10].

значно нижче нормативного значення і свідчить про неможливість своєчасної оплати боргів підприємством через недостатність грошових коштів на розрахунковому рахунку.

Оскільки протягом аналізованого періоду, крім 2012 р., діяльність газотранспортного підприємства була збитковою, то значення показників рентабельності власного капіталу та активів були від'ємними, що свідчить про неефективність їх використання. Підприємству потрібно нарощувати величи-

ну чистого доходу від основного виду діяльності газу та скорочувати витрати, щоб виправити становище.

Значення показника ефективності використання активів для виробництва продукції, тобто коефіцієнта оборотності, також досить низьке і є свідченням значної матеріаломісткості виробничого процесу.

Значення наступного аналізованого показника – частки заборгованості в загальній сумі джерел фінансування – відповідали високому рівню фінансового потенціалу протягом усього аналізованого періоду, окрім значення у 2013–2014 рр.

Щодо останніх показників, які використано для оцінки рівня фінансового потенціалу, то відмічено суттєве погіршення динаміки зміни частки вільних від зобов'язань активів і накопиченого капіталу. За даними показниками ПАТ «Укртрансгаз» протягом першої половини досліджуваного періоду знаходився в зоні високого рівня фінансового потенціалу, а на кінець – низького, що є свідченням погіршення фінансового стану досліджуваного газотранспортного підприємства.

На наступному етапі доцільно порівняти отримані значення фінансових коефіцієнтів із пороговими значеннями для кожного рівня фінансового потенціалу підприємства та побудувати профіль фінансового потенціалу (табл. 4).

зоні, тому газотранспортному підприємству можна привласнити низький рівень фінансового потенціалу.

ВИСНОВКИ

Таким чином, ПАТ «Укртрансгаз» за основі експрес-аналізу основних фінансових показників має на кінець аналізованого періоду низький рівень фінансового потенціалу, що притаманний фінансово нестабільному підприємству. Підприємство має низький рівень фінансового потенціалу за такими показниками: рентабельність власного капіталу та активів, абсолютна ліквідність, ефективність використання активів для здійснення виробничого процесу, що є досить негативним явищем у його діяльності. Тому правонаступнику ПАТ «Магістральні газопроводи»

Таблиця 4

Крива фінансового потенціалу ПАТ «Укртрансгаз» за фінансовими показниками

Показник	Рівень ФПП		
	Високий	Середній	Низький
1. Коефіцієнт фінансової незалежності			
2. Коефіцієнт загальної ліквідності			
3. Коефіцієнт термінової ліквідності			
4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності			
5. Рентабельність активів			
6. Рентабельність капіталу			
7. Ефективність використання активів для виробництва продукції			
8. Частка заборгованості в загальній сумі джерел			
9. Частка вільних від зобов'язань активів, що знаходяться в мобільній формі			
10. Частка накопиченого капіталу			

Умовні позначення: — — — крива фінансового потенціалу за 2012 р.; — · — крива фінансового потенціалу за 2014 р.; — — — крива фінансового потенціалу за 2017 р.

Джерело: авторська розробка.

За даними табл. 4 можна робити такі висновки щодо рівня фінансового потенціалу:

- ✦ у 2012 р. підприємство має високий рівень за чотирма показниками, середній за двома та низький – за чотирма, тому підприємству можна привласнити середній рівень фінансового потенціалу;
- ✦ у 2014 р. рівень фінансового потенціалу був також у межах середнього, проте підприємство мало високий рівень лише за показником частки вільних від зобов'язань активів, а середній та низький рівні відмічено за чотирма показниками;
- ✦ у 2017 р. підприємство перейшло в низьку зону аж за шістьма показниками, один показник (коефіцієнт загальної ліквідності) був у середній зоні, а три показники – у високій

необхідно знайти шляхи підвищення ефективності діяльності та використання основних виробничих засобів, нарощення високоліквідних активів та скорочення поточних зобов'язань, що дасть змогу покращити прибутковість, а отже, і фінансовий стан у цілому. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про ринок природного газу» від 09.04.2015 р. № 329–VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/329-19>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про відокремлення діяльності з транспортування та зберігання (закачування, відбору) природного газу» від 1 липня 2016 р. № 496. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/496-2016-p>
3. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250068113>
4. Офіційний сайт ПАТ «Магістральні газопроводи». URL: <https://mg.org.ua>

5. Толстых Т. Н., Уланова Е. М. Проблемы оценки экономического потенциала предприятия: финансовый потенциал. *Вопросы оценки*. 2004. № 4. С. 18–22.

6. Бикова В. Г., Ряснянский Ю. М. Фінансово-економічний потенціал підприємств загальнодержавного значення – оцінка й управління. *Фінанси України*. 2005. № 6. С. 56–60.

7. Маслак О. І. Особливості оцінювання фінансового потенціалу промислового підприємства. *Вісник КрНУ ім. Михайла Остроградського*. 2012. Вип. 6. С. 124–129. URL: <http://www.kdu.edu.ua/statti/2012-6-1%2877%29/124.pdf>

8. Стецюк П. А. Теоретичні основи оцінки фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств. URL: http://science.crimea.edu/zapiski/djvu_econom/2009/econ_27_2009/stetsyuk.pdf

9. Фомин П. А., Старовойтов М. К. Особенности оценки потенциала промышленных предприятий. URL: http://www.cfn.ru/management/manufact/manufact_potential.shtml

10. Офіційний сайт ПАТ «Укртрансгаз». URL: <http://www.utg.ua>

REFERENCES

Bykova, V. H., and Riasnianskyi, Yu. M. "Finansovo-ekonomichni potentsial pidpriemstv zahalnodержавного znachennia – otsinka i upravlinnia" [Financial and economic potential of enterprises of national importance – assessment and management]. *Finansy Ukrainy*, no. 6 (2005): 56-60.

Fomin, P. A., and Starovoytov, M. K. "Osobennosti otsenki potentsiala promyshlennykh predpriyatiy" [Features of the assessment of the potential of industrial enterprises]. http://www.cfn.ru/management/manufact/manufact_potential.shtml

[Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/329-19>

[Legal Act of Ukraine] (2016). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/496-2016-p>

Maslak, O. I. "Osoblyvosti otsiniuvannia finansovoho potentsialu promyslovoho pidpriemstva" [Features of evaluation of the financial potential of an industrial enterprise]. *Visnyk KrNU im. Mykhaila Ostrohradskoho*. 2012. <http://www.kdu.edu.ua/statti/2012-6-1%2877%29/124.pdf>

Ofitsiynyi sait PAT «Mahistralni hazoprovody». <https://mg.org.ua>

Ofitsiynyi sait PAT «Ukrtransgaz». <http://www.utg.ua>
Stetsiuk, P. A. "Teoretychni osnovy otsinky finansovoho potentsialu silskohospodarskykh pidpriemstv" [Theoretical basis for assessing the financial potential of agricultural enterprises]. http://science.crimea.edu/zapiski/djvu_econom/2009/econ_27_2009/stetsyuk.pdf

Tolstykh, T. N., and Ulanova, Ye. M. "Problemy otsenki ekonomicheskogo potentsiala predpriyatiya: finansovyy potentsial" [Problems of assessing the economic potential of an enterprise: financial potential]. *Voprosy otsenki*, no. 4 (2004): 18-22.

Uriadovyi portal. <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250068113>